

علل گرایش و روشهای پیشگیری از استعمال مواد مخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد

چکیده:

مقدمه و هدف: سوء مصرف مواد مخدر از جمله بارزترین آسیبهای اجتماعی است که نتایج و اثرات مهمی در سطح جامعه دارد، بنابراین پیشگیری از آن می تواند از عوارض آن جلوگیری نماید. در این راستا این مطالعه با هدف تعیین علل گرایش و روشهای پیشگیری از استعمال مواد مخدر در جوانان و میانسالان استان کهگیلویه و بویراحمد انجام گرفت.

مواد و روش ها: در این مطالعه توصیفی از کل جمعیت ۶۵- ۱۴ سال استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۲ تعداد ۳۷۴۹ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای و تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر سه بخش: مشخصات دموگرافیک، علل گرایش و روشهای پیشگیری از استعمال مواد مخدر بود. در ضمن روایی محتوایی پرسشنامه با نظر افراد متخصص و پایایی آن با روش دو نیمه سازی و آلفای کرونباخ ۰/۹۷ بررسی گردید و مسورد تأیید قرار گرفت. داده های جمع آوری شده با نرم افزار SPSS و شاخصهای توصیفی آنالیز گردید.

یافته ها: در این مطالعه ۱/۷ درصد از نمونه مورد بررسی مواد مخدر مصرف می کنند که مصرف ۸۵/۹ درصد آنها تریاک و نحوه مصرف تریاک در ۵۹/۴ درصد آنان سیخ و سنگ می باشد. در این مطالعه ۷۳/۴ درصد معتادین اعلام کرده اند که اولین تجربه آشنایی آنها با مواد مخدر از طریق دوستان بوده و ۵۰ درصد آنها مواد مخدر لازم را از طریق دوستان تهیه می کردند. در این بررسی شیوع مصرف مواد مخدر در شهرستان گچساران بیشترین (۲/۸ درصد) فراوانی را داشته است و همچنین شیوع مصرف مواد مخدر در گروه میانسالان نسبت به سایر گروهها سنی نسبت بالاتری (۲/۶ درصد) را نشان می دهد. همچنین در این مطالعه از دیدگاه نمونه مورد بررسی مهمترین روش مؤثر خانواده ها برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر به ترتیب: نظارت بر رفتار فرزندان (۳۴/۶ درصد)، آگاهی والدین و درک متقابل از فرزندان (۲۷/۳ درصد) و ایجاد محیطی امن و آرامش بخش در خانواده (۲۴/۴ درصد) بوده است. همچنین مهمترین روش مؤثر آموزشی، آموزش عمومی مردم از طریق رسانه ها (۳۳/۶ درصد) و بهترین نوع آموزش، رادیو و تلویزیون (۴۵/۴ درصد) بوده است. بر اساس نتایج این بررسی مهمترین روش مؤثر نظارتی، تجدید نظر در قوانین مبارزه با مواد مخدر (۴۶/۲ درصد) است. مهمترین روش تنبیهی برای معتادین و توزیع کنندگان مواد مخدر به ترتیب: زندانی کردن (۳۹/۳ درصد و ۳۷/۵ درصد) و اعدام (۲۱/۴ درصد و ۳۲/۹ درصد) بوده است، اما مهمترین روش برای قاچاقچیان مواد مخدر به ترتیب: اعدام (۵۲/۲ درصد) و زندانی کردن (۲۷/۱) مطرح شده است. در این بررسی مهمترین روش اجتماعی برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر، ایجاد مراکز تفریحی، فرهنگی، آموزشی برای گذراندن اوقات فراغت (۳۹/۷ درصد) و ایجاد فضاها و مکانهای ورزشی (۳۳/۴ درصد) و مهمترین روش مؤثر اقتصادی برای این امر، ایجاد فرصتهای شغلی مناسب برای افراد بیکار (۴۱/۹ درصد) و مبارزه جدی و قاطع با رشوه خواری، رابطه بازی و تبعیض در جامعه (۳۳/۶ درصد) بوده است.

نتیجه گیری: نتایج نشان می دهد اولین تجربه آشنایی معتادان به مواد مخدر و چگونگی تهیه و مصرف آن از طریق دوستان بودند، از طرفی با توجه به نتایج نمی توان نسخه ای واحد را به عنوان مهمترین و مؤثرترین روش برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر در استان تجویز نمود. تفاوتهای فردی، راهکاری چند بعدی را طلب می کند و مشارکت خانواده، جامعه و همه دستگاههای اجرایی را طلب می کند. آموزش و آگاه سازی خانواده ها و آحاد جامعه، نوعی واکسیناسیون اجتماعی است که مقاومت افراد را بالا می برد، اشتغال جوانان و رفع بیکاری، ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی برای گذراندن اوقات فراغت آنان، هدفمندی زندگی را تبیین می کند که همه و همه در جهت جلوگیری از مصرف مواد مخدر می توانند مؤثر باشند.

واژه های کلیدی: علل، گرایش، روشهای مؤثر، پیشگیری، مواد مخدر

قادر زاده باقری *

اسفندیار افشون **

عبدالرحمن توفیقیان ***

علی عباسی ****

علی کامکار *****

مهین براتی

جانمحمد ملک زاده

* کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، مربی و

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج،

دانشکده پزشکی، گروه روانپزشکی بالینی

** کارشناس تغذیه، دانشگاه علوم پزشکی

یاسوج، معاونت پژوهشی

*** کارشناس مددکار اجتماعی، یاسوج،

سازمان امور زندانهای استان

**** کارشناس ارشد روانشناسی، مربی و

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج،

مدیریت آموزشی

***** کارشناس پرورشی، یاسوج، مرکز

تربیت معلم کوثر، معاونت فرهنگی

***** کارشناس ارشد تغذیه، مربی و عضو

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج،

آموزشکده بهداشت، گروه تغذیه

تاریخ وصول: ۱۳۸۴/۶/۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۴/۷/۷

مؤلف مسئول: قادر زاده باقری

پست الکترونیک: GhaderZ@yahoo.com

مقدمه

مصرف غیر قانونی و وسیع مواد مؤثر بر مغز چنان آشفتنگی در جوامع غربی به وجود آورده است که کاندیدای ریاست جمهوری ایالات متحده در اوایل دهه ۱۹۹۰ این وضعیت را جنگ شیمیایی خانگی نامید(۱). امروزه قاچاق مواد مخدر، جزء سه حرفه اول درآمدزای جهان است که افراد زیادی را به خود مشغول کرده است، اما سهم اصلی از این تجارت ویرانگر، نصیب افراد اندکی می شود، همان کسانی که در رأس این هرم ایستاده اند و با بی اعتنایی به مرگ جوانان و نابودی میلیونها خانواده می نگرند و همواره درصدد گسترش حوزه های نفوذ خود در هر جای دنیا هستند. بررسی وضعیت قاچاق مواد مخدر و اعتیاد نشان می دهد که ایران یکی از مهمترین گذرگاههای حمل مواد افیونی به اروپاست که طی دهه های گذشته، میلیونها تن مواد مخدر از این راه به غرب سرازیر گشته است(۲).

استفاده از تجارب، اطلاعات و نیروی مردمی در جامعه برای پیشبرد اهداف مختلف اجتماع و کاهش آسیب ها به صورت مشارکت مردمی از اصولی است که ریشه در دانش و بینش بشری دارد، اگر مسئله ای را مردم باور کنند و ضرورت آن را احساس نمایند، خود در حل آن به صورت خودکار عمل نموده و در زندگی روزمره فعال می گردند. پیشینه فعالیتهای

اجتماعی جامعه بشری نشان می دهد که همواره فعالیت نهادها و تشکیلات مردمی به مراتب فعالتر، پویاتر و محکم تر از نهادها و دوایر رسمی عمل نموده است. اندیشه مشارکت مردم در حل مسایل همواره در آیات و احادیث مورد تأکید واقع شده است(۳).

سرات^(۱) (۱۹۸۶) در یک بررسی خصوصی بهترین روشهای مبارزه و پیشگیری از اعتیاد دارویی، به تنبیهات کیفری به عنوان مؤثرترین روش پیشگیری از اعتیاد دارویی اشاره کرده اند(۴).

در بررسی ساعی (۱۳۵۷) به نقش و اهمیت خانواده اشاره شده و رفتار نادرست و اعتیاد والدین را مهمترین عامل ذکر کرده است(۵).

منوچهری (۱۳۷۲) بیان می کند والدین معتاد، تأثیر قاطعی در بروز اعتیاد فرزندان دارند. فقر، بیکاری و تشنج در محیط خانواده بر اثر اعتیاد والدین، فرزندان را به سوی آسیبهای اجتماعی از جمله اعتیاد سوق می دهد(۶).

در مطالعه نریمانی (۱۳۷۷) معتادان علت شروع اعتیاد به تریاک را در ۵۸ درصد معاشرت با دوستان ناباب، ۱۷ درصد وجود معتاد در خانه، ۸

1-Serrat

مواد و روش ها

این مطالعه توصیفی در جمعیت ۶۵-۱۴ سال استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۲ انجام گرفته است. حجم نمونه آماری در این مطالعه ۳۷۴۹ نفر می باشند که به روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی از میان جامعه پژوهش انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند.

ابزار گردآوری اطلاعات در این مطالعه پرسشنامه بود که با توجه به مطالعات پیشین و با همکاری متخصصین روانپزشک، روانشناس، اپیدمیولوژیست، مددکار اجتماعی و... طراحی گردید. این پرسشنامه مشتمل بر سه بخش؛ مشخصات دموگرافیک، علل گرایش و روشهای پیشگیری از استعمال مواد مخدر بود. در ضمن روایی محتوایی پرسشنامه با نظر افراد متخصص و پایایی آن با روش دو نیمه سازی و آلفای کرونباخ ۰/۹۷ بررسی گردید و مورد تأیید قرار گرفت. داده های جمع آوری شده با نرم افزار SPSS^(۱) و شاخصهای توصیفی آنالیز گردید.

یافته ها

در این مطالعه مشخص شد که ۲۰ درصد

درصد بیکاری، ۱۳ درصد اختلاف خانوادگی و ۴ درصد کنجکاوای یا کسب یک تجربه را بیان کرده اند. همچنین در همین مطالعه نمونه های مورد بررسی، ضرورت کنترل و نظارت شدید از طرف والدین و توجه کافی به مسایل عاطفی جوانان و کنترل دوستان از طرف والدین را در پیشگیری از اعتیاد مؤثر می دانند (۷). فرجاد (۱۳۷۷) نیز به بالا بردن آگاهیهای خانواده ها از طریق رسانه های گروهی، پرکردن اوقات فراغت نوجوانان و جوانان به طریق معقول، توجه جدی به مسئله بیکاری جوانان و اشتغال آنان و در نهایت دقت در گزینش مأمورین مبارزه با مواد مخدر را به عنوان عوامل مؤثر در پیشگیری از اعتیاد گوشزد می کند(۸).

عده ای از محققین بهترین روش پیشگیری را آموزشهای لازم و کافی و تبلیغات اصولی (۹)، ایجاد و تقویت حس اعتماد به نفس، آموزش مهارتهای اجتماعی لازم برای مقاومت در برابر فشارهای همسن و سالان(۱۰) و فراهم ساختن فرصتهای لازم برای جوانان در فعالیتهای مورد علاقه و ابتکار خود دانسته اند (۱۱). در همین راستا هدف از این پژوهش تعیین علل گرایش و روشهای پیشگیری از استعمال مواد مخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد است .

1- Statistical Package for Social Sciences

از افراد مورد بررسی با مواد مخدر آشنا و ۲۰/۷ درصد تا حدودی آشنایی دارند و ۱/۷ درصد از آنان مواد مخدر مصرف می کنند که مصرف ۸۵/۹ درصد آنها تریاک و نحوه مصرف در ۵۹/۴ درصد آنها سیخ و سنگ می باشد. همچنین در این بررسی ۷۳/۴ درصد معتادین اولین تجربه آشنایی خود با مواد مخدر را از طریق دوستان مطرح کرده و ۵۰ درصد آنها مواد لازم را از طریق دوستان تهیه می کردند. در این مطالعه ۲۶/۶ درصد از مصرف کنندگان مواد مخدر انگیزه خود را رفع بیکاری و سرگرمی و ۲۵ درصد بیماری ذکر کرده اند.

در این بررسی شیوع مصرف مواد مخدر در شهرستان گچساران بیشترین (۲/۸ درصد) و در بویراحمد کمترین (۱/۳ درصد) فراوانی را دارد و همچنین شیوع مصرف مواد مخدر در میانسالان نسبت به سایر گروههای سنی نسبت بالاتری (۲/۶ درصد) را نشان می دهد. در این مطالعه ۱۱ درصد از جمعیت مورد بررسی سیگاری بوده و در این راستا ۶۸/۸ درصد از افرادی که مواد مخدر مصرف می کردند سیگاری بودند .

در این مطالعه مهمتترین روش مؤثر خانواده ها برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر از نظر افراد مورد بررسی نظارت بر رفتار فرزندان

از آگاهی والدین و درک فرزندان (۳/۲۷ درصد) بوده است. مهمتترین روش آموزشی، آموزش عمومی مردم از طریق رسانه های ارتباط جمعی (۶/۳۳ درصد) ذکر شده است. همچنین مهمتترین روش مؤثر نظارتی و اجرایی، تجدید نظر در قوانین مبارزه با مواد مخدر (۲/۴۶ درصد)، مهمتترین روش مؤثر اجتماعی، ایجاد مراکز تفریحی، فرهنگی و آموزشی برای گذراندن اوقات فراغت (۷/۳۹ درصد)، مهمتترین روش مؤثر اقتصادی، ایجاد فرصتهای شغلی مناسب برای افراد بیکار (۹/۴۱ درصد) و مهمتترین روش مؤثر امنیتی، جلوگیری از ورود مواد مخدر به کشور (۴/۶۵ درصد) ذکر گردیده است (جدول ۱).

در این بررسی مهمتترین روش تنبیهی برای معتادین و توزیع کنندگان مواد مخدر زندانی کردن به ترتیب؛ (۳/۳۹ درصد و ۵/۳۷ درصد) و مهمتترین روش تنبیهی برای قاچاقچیان مواد مخدر اعدام (۲/۵۳ درصد) و زندانی کردن (۱/۲۷ درصد) ذکر شده است (جدول ۲).

در این مطالعه ۶۶/۳ درصد از نمونه مورد بررسی، اقداماتی را که تاکنون در زمینه پیشگیری از مصرف مواد مخدر در جامعه صورت گرفته متوسط و ضعیف ارزیابی کرده اند.

در این بررسی شیوع مصرف مواد مخدر در شهرستان گچساران بیشترین (۲/۸ درصد) و در بویراحمد کمترین (۱/۳ درصد) فراوانی را دارد و همچنین شیوع مصرف مواد مخدر در میانسالان نسبت به سایر گروههای سنی نسبت بالاتری (۲/۶ درصد) را نشان می دهد. در این مطالعه ۱۱ درصد از جمعیت مورد بررسی سیگاری بوده و در این راستا ۶۸/۸ درصد از افرادی که مواد مخدر مصرف می کردند سیگاری بودند .

در این مطالعه مهمتترین روش مؤثر خانواده ها برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر از نظر افراد مورد بررسی نظارت بر رفتار فرزندان

جدول ۱: فراوانی روشهای مؤثر برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد

متغیر	فراوانی	تعداد	درصد
خانواده			
آگاهی والدین و درک فرزندان	۱۰۲۲	۲۷/۳	
نظارت بر رفتار فرزندان	۱۲۹۸	۳۴/۶	
محیط امن و آرامش بخش در خانواده	۹/۳	۲۴/۴	
افزایش مقاومت اعضای خانواده با آموزش	۳۰۹	۹/۶	
سایر	۳۷	۱	
نامشخص	۱۲۰	۳/۲	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
آموزشی			
آموزش والدین از طریق رسانه های ارتباط جمعی	۱۱۱۲	۲۹/۷	
آموزش عموم مردم از طریق رسانه های ارتباط جمعی	۱۲۰۸	۳۳/۶	
آموزش معتادین	۱۷۵	۴/۷	
آموزش جوانان و نوجوانان	۱۰۵۶	۲۸/۲	
سایر	۴۳	۱/۱	
نامشخص	۱۰۵	۲/۷	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
نظارتی و اجرایی			
تجدید نظر در قوانین مبارزه با مواد مخدر	۱۷۳۲	۴۶/۲	
اصلاح ساختار نظارتی و اجرایی ستاد	۷۹۵	۲۱/۲	
اصلاح ساختار ضابطین قوه قضائیه	۷۲۷	۱۹/۴	
سایر	۴۹۵	۱۳/۲	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
اجتماعی			
ایجاد مراکز تفریحی ، فرهنگی آموزشی برای گذران اوقات فراغت	۱۴۹۰	۳۹/۷	
ایجاد و توسعه مراکز مشاوره برای راهنمایی افراد	۵۸۰	۱۵/۵	
ایجاد فضاها و مکانهای ورزشی	۱۲۵۰	۳۳/۴	
نامشخص	۴۲۹	۱۱/۴	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
اقتصادی			
ایجاد فرصتهای شغلی مناسب برای افراد بیکار	۱۵۶۹	۴۱/۹	
مبارزه جدی ، قاطع بارشوه خورای، رابطه بازی و تبعیض در جامعه	۱۲۶۰	۳۳/۶	
توزیع عادلانه درآمد در جامعه	۵۸۰	۱۵/۵	
سایر	۲۴۹	۶/۶	
نامشخص	۹۱	۲/۴	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
امنیتی			
جلوگیری از ورود مواد مخدر به کشور	۲۴۵۰	۶۵/۴	
شناسایی و برخورد قاطع با کانونهای توزیع مواد	۸۲۶	۲۲	
ایجاد شعبه های ویژه در دادگستری جهت رسیدگی به متهمین مواد مخدر	۴۰۳	۱۰/۷	
سایر	۷۰	۱/۹	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	

جدول ۲: فراوانی مهمترین روشهای مؤثر تنبیهی بر پیشگیری از گرایش به مصرف مواد مخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد

متغیر	فراوانی	تعداد	درصد
معتادین			
جریمه نقدی	۷۱۳	۱۹	
تنبیه جسمی	۵۹۹	۱۶	
زندان کردن	۱۴۷۵	۳۹/۳	
اعدام	۸۰۴	۲۱/۴	
سایر	۸۷	۲/۳	
نامشخص	۷۱	۱/۸	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
توزیع کنندگان			
جریمه نقدی	۴۶۸	۱۲/۵	
تنبیه جسمی	۵۵۰	۱۴/۷	
زندان کردن	۱۴۰۶	۳۷/۵	
اعدام	۱۲۳۵	۳۲/۹	
سایر	۴۵	۱/۲	
نامشخص	۴۵	۱/۲	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	
قاچاقچیان			
جریمه نقدی	۴۰۰	۱۰/۸	
تنبیه جسمی	۲۲۵	۶	
زندان کردن	۱۰۱۷	۲۷/۱	
اعدام	۱۹۹۶	۵۳/۲	
سایر	۶۱	۱/۶	
نامشخص	۵۰	۱/۳	
جمع	۳۷۴۹	۱۰۰	

بحث و نتیجه گیری

در این مطالعه مشخص شد که میزان شیوع مصرف مواد مخدر در جوانان و میانسالان استان کهگیلویه و بویراحمد ۱/۷ درصد می باشد. نتایج این پژوهش در خصوص شیوع مصرف مواد مخدر از بررسیهای واحدی (۱۳۷۷)، پیرمرادی (۱۳۷۸) و عالیپور هریسی (۱۳۷۷) کمتر است (۱۴ - ۱۲). علت پایین بودن میزان شیوع مواد مخدر در استان کهگیلویه و بویراحمد را می توان احتمالاً به پنهان

کاری معتادان و این که با وجود مصرف مواد مخدر خود را معتاد نمی دانند، بلکه مصرف مواد مخدر را تفریحی می دانند، ارتباط داد. بیشترین مواد مخدر مصرفی در این بررسی تریاک بود که با نتایج پژوهش های احدی (۱۳۶۳) در شهر کرمان (۱۵)، زمانی (۱۳۷۷) در شهر ابهر (۱۶) و نریمانی (۱۳۷۷) در اردبیل، پارس آباد و خلخال (۷) همخوانی دارد و این امر را می توان به دسترسی آسان به این ماده در ایران و شهرهای یاد شده نسبت

موارد برای افراد معتاد ذکر کرده است و اعلام نموده که ۶۶/۶ درصد افراد معتاد در محافل دوستانه با مواد مخدر آشنا شده اند (۷). به طور کلی نقش دوستان و همنشینان در رشد و تکمیل و تکامل و تعلیم و تربیت مطلوب و سازندگی و برعکس در تخریب و انواع انحرافات بر کسی پوشیده نیست و در معارف و فرهنگ ما هم در این زمینه پیشینه ای شفاف و روشن دارد. همرنگی با جماعت دوستان و همسن و سالان در ایام و ادوار خاصی چون ایام نوجوانی و به علت تغییرات فیزیولوژیک، این ایام بحرانهای خاصی را در نوجوان ایجاد کرده و این ویژگی ها در کنار اعتماد به نفس پایین و نبود و کمبود تجربه و مهارتهای زندگی آسیب پذیری را در مقابل دوستان ناباب افزایش می دهد .

در مطالعه حاضر مهمترین روش مؤثر آموزشی برای جلوگیری از مصرف مواد مخدر، آموزش عموم مردم از طریق رسانه های ارتباط جمعی به ویژه رادیو و تلویزیون بود، همچنین در این بررسی به ترتیب؛ نظارت بر رفتار فرزندان، افزایش آگاهی والدین و درک متقابل از فرزندان و ایجاد محیطی امن و آرامش بخش در خانواده به عنوان مهمترین روش مؤثر خانواده برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر در جوانان و میانسالان استان مطرح شده است. با توجه به موارد مطروحه و همخوانی نتایج این مطالعه با بررسیهای انجام شده در زمینه آموزش، آگاهی، نظارت، رادیو و تلویزیون و نقشی که در پیشگیری از مصرف مواد مخدر دارند (۱۰ - ۷)، می توان گفت که آموزش صحیح خانواده ها از مضرات مواد مخدر و عوارض ناشی از آن از یک

به سایر مواد و همچنین سابقه درمانی که این ماده در کشور ما دارد نسبت داد .

در این مطالعه بیشترین روش مصرف تریاک در مصرف کنندگان سیخ و سنگ بود. در پژوهش انجام شده به وسیله زمانی (۱۳۷۷) در ابهر روش مصرف ۴ درصد از معتادین سیخ و سنگ، ۱۸ درصد خوردنی و ۴۱ درصد وافور بوده است (۱۶). به نظر می رسد استفاده و مصرف پنهانی تریاک در این مطالعه به وسیله معتادین و دور از چشم خانواده، ابزار سبک، ارزان، راحت و قابل حملی را طلب کند و بر همین اساس روش سیخ و سنگ جهت این امر شیوه مناسبی است که مزایای یاد شده را در بر دارد . در این مطالعه اولین تجربه آشنایی با مواد مخدر به وسیله دوستان و چگونگی تهیه مواد مخدر هم به وسیله دوستان و بیشترین فراوانی مصرف مواد مخدر باز هم با دوستان و بیرون از منزل بوده است. در مطالعه رحیمی موقر و همکاران (۱۳۷۶) تقریباً در ۶۰ درصد موارد اولین مصرف مواد به دنبال تعارف دوستان رخ داده است (۱۷). احمدی به نقل از سیاسی (۱۳۷۴)، علل اعتیاد را معاشرت با دوستان (۱۷/۱۹ درصد) و همچنین احمدی (۱۳۷۴) علل اجتماعی اعتیاد را معاشرت با دوستان و حصول و کسب نوعی لذت و تفریح بیان کرده اند (۱۸). همچنین پورکازمی (۱۳۷۴) نقش دوستان ناباب را در ۱۷/۸ درصد علل اعتیاد (۱۹)، ساعی (۱۳۷۵) رابطه با دوستان را عامل مهمی در گرایش به اعتیاد تلقی کرد (۵)، زمانی (۱۳۷۷) در بررسی خود ۵۸ درصد علل را مربوط به معاشرت با دوستان ناباب (۱۶) و نریمانی (۱۳۷۷) ، وجود دوست معتاد را حداقل در ۶۲ درصد

طرف و آموزش مهارت‌های زندگی از طرف دیگر، باعث افزایش همه جانبه اطلاعات، آگاهی و دانش آنان شده و مصونیت لازم را در برابر آسیب‌های اجتماعی ایجاد می نماید.

در مطالعه حاضر مهمترین روش تنبیهی برای معتادین و توزیع کنندگان مواد مخدر به ترتیب: زندانی کردن و اعدام و برای قاچاقچیان مواد مخدر به ترتیب: اعدام و زندانی کردن بیان شده است. در مطالعه سرات (۱۹۸۶) در کشور برزیل به تنبیهات کیفی به عنوان مؤثرترین روش پیشگیری اشاره شده است (۴). یزدانی و سید رسولی (۱۳۷۷) کنترل جدی و تشدید علیه قاچاقچیان مواد مخدر و وضع قوانین جدید با مجازات‌های سنگین را پیشنهاد می کنند (۲۰). به نظر می رسد با توجه به چند وجهی بودن علل و عوامل گرایش به مصرف مواد مخدر، روش‌های تنبیهی برای دست اندرکاران مواد مخدر یعنی معتادان، توزیع کنندگان و قاچاقچیان به درجاتی متناسب با نوع رفتار آنها در کنار فعالیتهای آموزشی، بخشی از روش‌های مؤثر پیشگیری از مصرف مواد مخدر باشد و همان طور که نمونه مورد بررسی اشاره کرده اند جرم توزیع کنندگان و قاچاقچیان از مصرف کنندگان در این خصوص بیشتر است و اشد مجازات، عکس العمل رفتار مجرمانه آنها محسوب می شود.

نتایج این بررسی در خصوص مهمترین روش مؤثر اقتصادی برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر به ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای افراد بیکار اشاره می کند و در این خصوص مهمترین روش اجتماعی را، ایجاد مراکز تفریحی، فرهنگی و ورزشی

برای گذراندن اوقات فراغت می داند. واحدی (۱۳۷۷) به رابطه منطقی بین بی سوادی، فقر و بیکاری و ناهنجاریهای اجتماعی اشاره می کند (۱۲) و احمدی (۱۳۷۷) به نبود امکانات تفریحی و برنامه متنوع برای پرکردن اوقات فراغت جوانان به عنوان علل گرایش به سوء مصرف مواد مخدر اشاره دارد (۱۸). همخوانی نتایج پژوهشهای ذکر شده با نتایج این پژوهش حکایت از کمبود و یا نبود شغل و فرصت‌های شغلی مناسب و مشکلات مراکز تفریحی، فرهنگی، ورزشی جهت گذراندن اوقات فراغت در جوامع مورد بررسی دارد که به عنوان بخشی از علل و عوامل مرتبط با گرایش به مصرف مواد مخدر محسوب می شوند.

به طور کلی چون اولین تجربه آشنایی معتادان با مواد مخدر به وسیله دوستان بوده و در چگونگی تهیه مواد مخدر برای معتادان، دوستان نقش مهمی داشته اند و همچنین مهمترین محل مصرف مواد مخدر معتادان با دوستان و بیرون از منزل می باشد. به نظر می رسد محیط مربوط به دوستان گرم تر، صمیمی تر و جاذب تر از سایر محیطها از جمله محیط خانوادگی باشد، از طرفی با توجه به نتایج نمی توان نسخه ای واحد را به عنوان مهمترین و مؤثرترین روش برای پیشگیری از مصرف مواد مخدر در استان تجویز نمود، تفاوت‌های فردی، راهکاری چند بعدی را طلب می کند و مشارکت خانواده، جامعه و همه دستگاه‌های اجرایی را طلب می کند. آموزش و آگاه سازی خانواده ها و احاد جامعه، نوعی واکسیناسیون اجتماعی است که مقاومت

افراد را بالا می برد، اشتغال جوانان و رفع بیکاری، ایجاد مراکز تفریحی، ورزشی برای گذراندن اوقات فراغت آنان، هدفمندی زندگی را تبیین می کند که همه و همه در جهت پیشگیری از مصرف مواد مخدر می توانند مؤثر باشند.

نباید فراموش کرد که قصور و تقصیر والدین در ابعاد مختلف آموزشی ارتباطی به عنوان الگوها و معماران زندگی خانوادگی نیاز به تجدید نظر کلی در روابط فی مابین دارد، از طرفی پیشگیری از مصرف مواد مخدر بدون پرداختن به مسایل اساسی جامعه چون؛ بیکاری و اشتغال جوانان، رشوه خواری، رابطه بازی، تبعیض و توزیع عادلانه درآمد میسر نخواهد بود، بنابراین مبارزه جدی و قاطع علیه آسیب های ذکر شده در واقع، مقدمه پیشگیری از مصرف مواد مخدر است. همچنین نباید از برنامه ریزی در زمینه نحوه گذراندن اوقات فراغت نوجوانان و جوانان غافل بود، متولیان امر باید به جای شعار به عملیاتی کردن این امر با توجه جدی به فراهم نمودن امکانات تجهیزاتی بپردازند.

تقدیر و تشکر

از شورای فناوری استان که اعتبار این طرح را فراهم نموده اند و از بهورزان خانه های بهداشت استان که در جمع آوری اطلاعات ما را یاری کردند و از کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان سپاسگزاریم .

A Study on Factors Related to Drug Tendency and Prevention of Drug Addiction in Kohgiluyeh & Boyerahmad Province

Zadehbagheri GH^{*},
Afshoon E^{**},
Tofighyan A^{***},
Abbasi A^{****},
Kamkar A^{****},
Barati M^{*****},
Malekzadeh JM^{*****}.

*MSc in Clinical Psychology,
Department of Psychiatry, Faculty of
Medicine, Yasuj University of Medical
Sciences, Yasuj, Iran

** BS in Nutrition, Research Ward,
Yasuj University of Medical Sciences,
Yasuj, Iran

***Bs in Social Work, Yasuj, Iran

****MSc in Psychology, Department of
Psychiatry, Faculty of Medicine, Yasuj
University of Medical Sciences, Yasuj,
Iran

***** Bs in Education , Yasuj, Iran

*****MSc in Nutrition, Department of
Nutrition, Health College, Yasuj
University of Medical Sciences, Yasuj,
Iran

KEYWORDS:

Factors,
Tendency ,
Effective methods,
Prevention,
Drugs,
Youth

Received: 1/6/1384

Accepted: 7/7/1384

Corresponding Author: Zadehbagheri GH
E-mail: GhaderZ@yahoo.com

ABSTRACT:

Introduction & Objective: This descriptive and analytic study was conducted to assess the factors related to drug tendency among youth and adolescents and prevention of drug addiction in Kohgiluyeh and Boyerahmad province.

Materials & Methods : In this study 3749 individuals (1911 male and 1839 female) were selected by cluster sampling and were interviewed using a questionnaire.

Results: Results of this study showed that 40.7% of the studied people were familiar with drugs (20% familiar and 20.7% fairly familiar), and 1.7% of them have been using drugs. The most common types of drugs among drug users was opium (85.9) which was used in a traditional form (using opiumsmoker's pipe). It was found that the drugs have been introduced to drug users by their friends for the first time and their friends have provided the drugs for them. Our findings showed that the highest rate of drug using was in Gachsaran (2.8%) and the lowest rate was in Boyerahmad (1.3%). Also it was found that drug using among adolescents was more than in the other age groups (2.6%). These results indicated that the most useful method for families to prevent the youth and adolescents from drug addiction were: parent knowledge, parent-child relationship (27.3%) parent control of child behaviours (34.6%) and providing a peaceful and quite place at home (24.4%). The most appropriate educational method for preventing drug abuse was found to be media (33.6%) and among media, TV education (45.4%) was stated to be the best. Changing the rules about drug abuse campaign was emphasised (46.2%) for drug abuse prevention. The subjects in this study stated that the most appropriate method for punishing drug abusers and drug suppliers were imprisonment (39.3% and 37.5%), and execution (21.4% and 32.9%), respectively, and the most important method for punishment of drug smugglers were execution (53.2%) and imprisonment (27.1 %). In this study the most effective social method for drug-abuse prevention was stated to be providing the entertainment, cultural and educational facilities for leisure time (39.7%), providing the sports facilities (33.4 %). The most effective economical method for preventing drug-abuse was mentioned to be providing jobs for unemployed people (41.9%), campaigning against robbery and corruption and discrimination (33.6%).

Conclusion: The recommended measurements for preventing drug addiction were as follows: employment of young adults, closure of boundaries to prevent drug imports. Considering the result of this study, it would be difficult to point out the most effective and important method for preventing drug addiction. Differences in personal profiles, problems, attitudes, behaviours and beliefs about drug-abuse seek a multidimensional approach for this problem. Contribution of families, society and authorities are needed to tackle this problem. Public and family education is a social vaccine which improve the immunity of society. Appropriate punishment of drug-users, drug suppliers, and drug smugglers make it difficult to find the drug easily. Employment of young adults, providing entertainment and sports centers would be effective in prevention of drug addiction.

REFERENCES:

۱. پورافکاری ن ا. در ترجمه کاپلان ه، سادوک ب، گرب ج (مؤلفین). خلاصه روانپزشکی علوم رفتاری و روانپزشکی بالینی. جلد دوم. چاپ سوم. تهران: انتشارات شهر آب؛ ۱۳۷۵: ۷۹ و ۶۱، ۱۸، ۱۲، ۷.
۲. کریمی نیا م. ع. اعتیاد دختران و پسران. چاپ دوم. قم: انتشارات جمال؛ ۱۳۷۹: ۱۰۹ و ۷۱، ۶۳، ۷.
۳. رئوفی م، رضوی م. راهنمای پیشگیری از اعتیاد. چاپ اول. تهران: انتشارات شابک؛ ۱۳۷۸: ۲ و ۳.
4. Serrat SM. Programmes preventives, farmacodependencia. Estados Do Psicologia 1986;3(1-2): 60-73.
۵. ساعی ب. بررسی علل گرایش معتادان به مواد مخدر. پایان نامه کارشناسی. تهران: دانشکده علوم اجتماعی و تعاون دانشگاه تهران؛ ۱۳۷۵.
۶. منوچهری م. خانواده و آسیب های اجتماعی، پایان نامه کارشناسی. تهران: دانشکده علوم اجتماعی و تعاون دانشگاه تهران؛ ۱۳۷۲.
۷. نریمانی م. بررسی علل اعتیاد و راههای پیشگیری از آن در معتادان شهرهای اردبیل، خلخال و پارس آباد. سمینار بررسی مسایل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.
۸. فرجاد م ح. بررسی مسائل اجتماعی ایران، فساد اداری، اعتیاد و طلاق. چاپ اول. تهران: انتشارات اساطیر؛ ۱۳۷۷: ۲۹۹ - ۲۹۵.
۹. طباطبایی س م. علل گرایش به مواد مخدر، تبعات جسمی و روانی آن و شیوه های پیشگیری از آن. سمینار بررسی مسائل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.
۱۰. مهریار ا ه. پیشگیری، سمینار بررسی مسائل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.
۱۱. مهریار ا ه. جزایری - م. اعتیاد، پیشگیری و درمان. چاپ اول. تبریز: انتشارات روان پویا. ۱۶، ۱۴ و ۱۱.
۱۲. واحدی ا. اعتیاد به مواد مخدر. چاپ اول. تهران: انتشارات سبحان؛ ۱۳۷۷: ۶۷ و ۶۶، ۶۲، ۶۰، ۳۰، ۲۵، ۲۱، ۱۷.
۱۳. پیر مرادی س. اعتیاد به مواد مخدر در آینه روابط خانوادگی. چاپ اول. اصفهان: نشر همام؛ ۱۳۷۸: ۱۰ و ۵.
۱۴. علیپور هریسی م. رابطه بیماری ها و اعتیاد سمینار بررسی مسائل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.
۱۵. احدی ح. بررسی اعتیاد در معتادان شهر کرمان. چاپ اول. تهران: مرکز بررسی مسایل روانی - اجتماعی نخست وزیری؛ ۱۳۶۳: ۵.
۱۶. زمانی م. بررسی وضعیت و علل گرایش جوانان ۱۵ الی ۲۵ ساله به اعتیاد تریاک در شهر ابهر. سمینار بررسی مسائل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.
۱۷. رحیمی موقرگ، محمد رزاقی ع، نوری خواجهی م، حسینی م، فیض زاده گ. راهنمای پیشگیری و درمان اعتیاد. چاپ اول. تهران: انتشارات معاونت فرهنگی بهزیستی؛ ۱۳۷۶: ۱۲ و ۶.
۱۸. احمدی ا. روانشناسی نوجوانان و جوانان. چاپ پنجم. تهران: انتشارات مشفق؛ ۱۳۷۴: ۱۸۵ و ۱۸۰، ۱۷۸.
۱۹. پورکاظمی ل. سیگار، سگته و سرطان. چاپ اول. تهران: انتشارات ناهید؛ ۱۳۷۴: ۱۱۲ و ۳۹، ۱۸، ۹.
۲۰. یزدانی م، سید رسولی ا. پیشگیری از اعتیاد. سمینار بررسی مسائل مربوط به اعتیاد جوانان؛ ۱۳۷۷، تیر، ۲۸ - ۲۷: تبریز، ایران.